

Людмила Меленець,
доцент кафедри методики та психології
дошкільної і початкової освіти ІІПО КУБГ,
кандидат педагогічних наук

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА КОЖНОЇ ПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

Українським законодавством освіту визнано пріоритетною сферою культурного, духовного та соціально-економічного розвитку суспільства. Тож право на освіту має задовольняти культурні, соціальні, економічні потреби особи, суспільства та держави.

Практично кожний сучасний робітник, фахівець та професіонал усвідомлює, що знань і вмінь, отриманих у період навчання, не вистачає не тільки на весь час трудової діяльності, а навіть на певний період. Нові технології та комунікації спонукають людину перенавчатися протягом трудової діяльності і не раз підвищувати свою кваліфікацію чи отримувати нову освіту, можливо й не одну, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці та задовольняти свої потреби, інтереси, уподобання. Тому формування у працівника здатності перебудовувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень стає домінуючим в освіті [1].

Можливість кожній людині адекватно адаптуватися в сучасному суспільстві, навчатися, удосконалюватися й розвиватися впродовж усього життя надає безперервна освіта, концепцію якої було розроблено в 1960-х роках ХХ століття. Згідно з цією концепцією, в центрі розвитку цивілізації повинні бути людина, її виховання та формування. У 1974 р. ЮНЕСКО визнав безперервну освіту засобом становлення освіченого суспільства в епоху глобалізації та основним принципом реформування освіти.

Дослідження сутності та основних аспектів формування системи безперервної освіти наведені у роботах відомих українських вчених

М. Вачевського, Р. Гуревича, Н. Дем'яненко, Т. Десятова, М. Згуровського, В. Кременя, В. Лозовецької, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, Г. Філіпчука та ін.

В іноземній літературі для визначення поняття безперервної освіти використовують два терміни: «триваюча освіта» (англ. «continuing education») і «навчання через усе життя» (англ. «lifelong learning»), при цьому останнім часом перевагу надають системі безперервного навчання. Німеччина висунула основне гасло сучасної освіти: «Вчитися впродовж всього життя. Вчитися, щоб бути» [5].

В економічному словнику безперервну освіту визначено як процес зростання «освітнього (загального і професійного) потенціалу особистості упродовж усього життя, організаційно забезпечений системою державних і суспільних інститутів відповідно до потреб особистості та суспільства» [2].

Складовою освіти впродовж життя є освіта дорослих, що спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки (стаття 18 Закону України «Про освіту») [4].

Мельничук О.Ф. зазначає, що «серед вітчизняних науковців лише В. Боняк у своєму дисертаційному дослідженні вказує на ознаки права людини та громадянина на освіту в Україні». Вчений запропонував власне визначення права на освіту: «Право людини і громадянина на освіту – це правова можливість, визнана невід'ємною, загальною та рівною, яка необхідна для задоволення потреби особи у здобутті знань, формуванні умінь, навичок з метою гармонійного розвитку її та суспільства, що забезпечується державою, а також соціальним середовищем в цілому». Науковець зосереджує увагу на тому, що «об'єктом права на освіту є такі блага, як знання, уміння, навички, які мають двоїсту природу. З одного боку, вони є нематеріальними, а з іншого – виробляються в результаті діяльності людини і відносяться до економічної сфери. Реалізація права на освіту вимагає певних капіталовкладень чи то з державного бюджету, чи з сімейного, у зв'язку з чим вона набуває майново-грошової цінності. Отже, освіта як нематеріальне благо одночасно є товаром-послугою» [3].

Викликами сьогодення є товар-послуга щодо впровадження в закладах освіти програм безперервного навчання. Безперервність навчання трактується науковцями достатньо широко й передбачає не лише придбання нових знань про процеси, явища; з'ясування нових зв'язків між ними; придбання суми «пізнавальних» навичок, а й уміння інтегрувати отримані знання та творче застосування їх у різних сферах життя.

Створення ж умов для формування нових підходів щодо кадрового й науково-методичного забезпечення діяльності закладів освіти вимагають появи нових організаційних структур та форм на основі інтеграції освітніх, науково-дослідних, інноваційних і виробничих ресурсів.

Слід зазначити, що освоєння інноваційних форм і технологій безперервного навчання, безперечно, засновано на сучасних інформаційних технологіях, які в поєднанні з сучасною комп'ютерною технікою надають нові можливості для розвитку освітньої діяльності, адаптованої до індивідуальних особливостей фахівця. При цьому однією з ефективних освітніх технологій стає технологія навчання в інтерактивному, дистанційному форматі через мережу Internet, локальну корпоративну мережу, по електронній пошті тощо.

На часі прогресивна форма реалізації безперервної освітньої програми – створення учбово-консультаційних комплексів – організаційної структури, що дозволяє реалізувати поставлену мету через об'єднання потенціалу вищого навчального закладу і конкретної організації. Залучення до системи безперервної освіти університетських центрів стає гарантією якості освіти й наукових досліджень, забезпечення конкурентоспроможності освітніх програм. Сучасні університети є по суті універсальними центрами синтезу й поширення прогресивних навчальних програм як на регіональному, так і галузевому рівнях.

Отже, Закон України «Про

1. Кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України.

2. В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак.

3. Право особи на освіту може реалізовуватися шляхом її здобуття на різних рівнях освіти, у різних формах і різних видів, у тому числі шляхом здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та освіти дорослих.

4. Кожен має право на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством.

5. Держава здійснює соціальний захист здобувачів освіти у випадках, визначених законодавством, а також забезпечує рівний доступ до освіти особам із соціально вразливих верств населення.

6. Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Давидов П. Г. Безперервна освіта – вимоги часу чи нова філософія освітньої діяльності // Вісник Донецького нац. ун-ту економіки і торгівлі ім. М. Туган Барановського. Серія «Гуманітарні науки». – 2010. – № 2. – С. 170 – 175.

2. Економічна енциклопедія : У 3-х томах. Т. 1 / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2000. – 894 с.

3. Мельничук О. Ф. Ознаки права людини на освіту: загальнотеоретичний аналіз // Юридичний вісник. – 2011. – № 2(19). – С. 124-127.

4. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> - Назва з екрана.

5. Холодний Г. О. Особливості та перспективи безперервної освіти в системі кадрового забезпечення маркетингової діяльності підприємств // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 194-200.